

трилогията на М. Колчакова „Банскалия“ и „Мама“ на Р. Вапшарова. Цвета Трифонова посочи специфичните исторически, правствени, психологически и етнографски особености, които обуславят високата представа за Банско, изградена в съвременната българска литература. В доклада бяха изразени критични становища относно изображението на

някои кулминационни моменти и бележити личности в героичния летопис на град Банско.

Резюмеът от всички материали на сесията са публикувани в сборника „Банско — книжовен център“, който излезе от печат в дните на тази богата културна проява.

Цвета Трифонова

МЕЖДУНАРОДНИ НАУЧНИ СЕСИИ, ПОСВЕТЕНИ НА ДЕЛОТО НА ЮРИЙ ИВАНОВИЧ ВЕНЕЛИН И ВАСИЛ АПРИЛОВ

За историите на културата и литературата на Българското възраждане 1989 г. е белязана с не един юбилей на дейци на епохата. Навършиха се кръгли годишнини от рождението или смъртта на Нешо Бончев, Райко Жинзифов, Ил. Р. Блъсков, Софроний Врачански. Сред юбилейните са и Юрий Ив. Венелин и Васил Евст. Априлов — двама дейци, свързани не само с лично познатство, но и с ролята си на посредници между две национални славянски култури — българската и руската.

Старата традиция — за чествуване на юбилейните — и този път беше спазена. Традиция, чийто вътрешен смисъл е не само и не толкова напомнянето и изравнянето на реликви от миналото, а съотнасянето му със съвременното и активизиране на настоящето. Традиция, чийто резултат често пъти е проткриване на НОВОТО в старите тонове и АКТУАЛНОТО в позабравените идеи и усилия на предците.

Подобен бе резултатът и от проведените две международни научни конференции по повод 150-годишнината от смъртта на Юрий Ив. Венелин и 200-годишнината от рождението на Васил Априлов. Поставено в контекста на собственото му време, делото на двамата възрожденци бе видно на широкия фон на общоевропейската културна история и мисъл. Оценките на съвременници и следователно за книжовното им наследство — резервиран или суперлативни, еднонаправени или научно задълбочени — не бяха самоцелно отразени. Те трябваше да провокират или доуточят някои съвременни научни постановки.

На 6 септември 1989 г. в Софийския университет „Климент Охридски“ се проведе научната сесия, посветена на делото на Ю. Венелин. Организатори бяха Институтът за литература и Центърът за българистика при БАН. Сесията откри директорът на Института за литература проф. д-р Боян Ничев. Той очерта накратко заслугите на юбилея за изграждането на българската национална култура и пожелаваше плодотворна работа на участниците в конференцията.

В първата част от заседанието изследователи на делото на Венелин от СССР и България разкриха мястото на неговите трудове на фона на европейската българистична и славистична наука през XIX век, оценките за Венелиновите филологически възгледи през миналото столетие, значението на трудовете му за стимулиране на българската филологическа наука.

В доклада на проф. д-р Ил. Конев делото на Венелин бе разглеждано в широкия контекст на европейската славистична и българистична наука от втората четвърт на XIX в. От гледна точка на

развоја на европейската научна мисъл делото на Венелин бе изследвано и в доклада на проф. д-р Н. Зимомря. Той проследи възприемането на Венелиновото наследство в немския периодичен печат от 30-те и 40-те години на XIX век. Последвалите доклади засегнаха проблеми, свързани с езиковедските възгледи на Венелин. Ст. и с. д-р фил. науки Е. Дюмина се спря на представите на Венелин за нормализация на правописа на българския литературен език през Възраждането. Ст. и с. I ст. Ел. Георгиева направи интересни изводи относно оценката за Венелиновите трудове от страна на българската и българоведската филологическа наука. В доклада си ст. и с. Ст. Жерев разкри ролята и мястото на Венелин в развитието на филологическите възгледи в България през втората половина на XIX век.

Докладите, изнесени по време на втората част на заседанието, бяха обединени около изследване заслугите на Венелин при изграждането на новобългарската литература и развитието на фолклористичните идеи.

Ст. и с. Н. Шумада подчерта новаторството във фолклористичните възгледи на Венелин, изразяващо се във възгледа за единството на словесна, музикална и изпълнителска страна на народната песен; в наблюдението върху огромното количество български епически песни; в създаването на интерес у българите към фолклористиката. Ст. и с. М. Чемоданова разгледа делото на Венелин в контекста на цялостните тенденции в развитието и ориентацията на българската възрожденска интелигенция. Тя се спря на отгласите от Венелиновото книжовно наследство в художествената литература и във фолклорните изследвания. Проф. д-р Д. Лекков проследи влиянието и отношението към Венелин — пряко или косвено — от страна на различни представители на българската интелигенция през Възраждането. Той очерта и обратната връзка — участието на Венелин при формирането на поколенията български интелигенти. Потърси причините за съгласията и резервите към възгледите на учения от гледна точка на диалога между поколенията. Принос в сесията бе и докладът на ст. и с. Н. Данова, която се спря на неизвестен до момента ръкопис на гръцки език, намерен в Архива на БАН. Преведеното от гръцки съчинение на Венелин се оказва сред най-ранните преводи на произведението му. Авторката изказа предположение, че ръкописът е дело на Ат. Кирилоски. Интерес предизвика и докладът на ст. и с. Вл. Мурдаров — също посветен на въпроса за възприемането на Венелиновото книжовно наследство, но вече от страна на една оформила се филологическа школа

като тази на В. Ягич. Школа, оценяваща делото на Венелин не толкова като наука, колкото като следствие на романтично отношение към фолклора и езика. Хр. Йонков запозна с разпространяваните сред българите през епохата на Възраждането портрети на Ю. Венелин.

В заключителното си слово проф. д-р Ст. Радев — директор на Центъра по българистика, благодари на всички участници и изрази своето задоволство от разкритите неизвестни страни от книжовното дело на Венелин от представените нови и интересни подходи към него.

Месец по-късно, на 5 октомври 1989 г. в Габрово се състоя сесията, посветена на 200-годишнината от рождението на Васил Евст. Априлов. Организирана бе от Института за литература при БАН, Националния музей на образованието в Габрово, Комитета за култура, Министерството на народната просвета и Общинския съвет за духовно развитие в Габрово. След като обяви конференцията за открита, проф. д-р Д. Леков предостави думата на министъра на народната просвета проф. д-р А. Хаджиолов. Проф. Хаджиолов подчерта националната значимост на делото на В. Априлов, международния му характер и престиж. Бе прочетено и приветствие към участниците в сесията от името на председателя на БАН акад. Бл. Сендов.

Работата на сесията започна с доклада на проф. д-р Ил. Конев. Той се спря на въпроса за национално-политически възгледи на В. Априлов, разглеждайки ги в контекста на руските, славистични и европейски политически възгледи през 40-те години на XIX век. В доклада на проф. д-р Д. Леков бяха изнесени интересни данни и изводи, свързани с Априлов и Одеския литературен кръг, формирал се от представителите на първата българска литературна генерация. Основен проблем в разработката бе въпросът за диалога между поколенията български интелектуалци. Върху материал от руския периодичен печат от XIX в. ст. н. с. Гр. Венедиктов направи някои изводи относно характера на руския читател на български книги през епохата и за дейността на Априлов като проводник на идеята за културното възраждане на българите сред русите. Отношението на Ю. Венелин и В. Априлов към въпроса за българска национална църква бе предмет на доклада на ст. н. с. М. Грек. Авторът подчерта заслугите на Априлов при „изработването на стратегия за създаването на еднокефална национална българска църква“. Върху материал от епистолярното наследство на Априлов н. с. Р. Дамянова насочи към социокултурните функции на възрожденското писмо, посочи историзма в мисленото на възрожденеца, изтъкна ролята на Априлов във времето на обнова на българския културен живот. Педагогическите възгледи и обществени изяви на възрожденеца бяха разглеждани в доклада на доц. В. Бойчева. Сведения около ро-

лята на Априлов при формирането на поколението новобългарски интелектуалци представи доц. Ц. Петров.

В доклада на ст. н. с. I ст. Б. Райков и н. с. Л. Драголова бяха разкрити усилията на Априлов за активизиране на сънародниците му при събирането и издаването на стари български грамоти и съчинения, мисията му на популяризатор на Панславните идеи. Ст. н. с. Ел. Георгиева запозна със филологическите възгледи на възрожденеца. Спря се на участието му в езиковото строителство, направи извода за импулсираност на филологическите му занимания от нуждите на Българското национално и културно възраждане. Интерес предизвикаха изнесените от инж. Шувалов сведения за местата в Олеса, свързани с дейността на В. Априлов и Н. Палаузов. В доклада на к. ф. н. К. Михайлов — „Априлов като съставител, преводач и издател на „Български грамоти“ въз основа на изводи относно историческите познания на Априлов бе направен нов прочит на известното съчинение на възрожденеца. Ст. н. с. Д. Цанев се спря на историческите възгледи на Априлов. Бе отделено и специално внимание на „Денища.“ П. Тотев разгледа съчинението като „разказ за вече извършената работа“, търсейки вътрешната хармония между точни и хуманистични науки, между изразените модерни за времето педагогически идеи и стремежа към корените на националната култура. Доц. Юл. Николова разкри мястото и ролята на фолклорния сборник на Априлов в историята на българската фолклористика и етнография. В. Балева запозна с оценките на М. Арианов за делото на възрожденеца, със свхванията на учения относно връзките на Априлов с Неофит Рилски, Неофит Бозвели, Равковски и други видни представители на епохата. В доклада на М. Шаламанова и Р. Стоянова за библиотеката на В. Априлов бе поставен въпросът за авторството на списъка на книги от личната библиотека на Априлов. Авторите подчертаха, че е трудно допустимо автор на този списък да е самият Априлов. Интерес представляваше и проследеното движение на книгите от библиотеката на Априлов от пристигането им в Габрово през 1857 г. до постъпването им във фонда на Националния музей на образованието.

В последвалата дискусия по докладите бе изразена благодарност към участниците и задоволство от чутото, резерви и критични бележки по някои от докладите. Отразени бяха и някои незабегнати моменти от дейността на Априлов, като въпросът за музикалното му дело (от М. Проданова).

Различните гледни точки към делото на В. Априлов очертаха живото присъствие на юбиляра във възрожденския културен живот, ролята му за активизиране на редица научни идеи и обществени прояви.

Лидия Михова